

**Kompetansehevende tiltak i tjenesten for
mennesker med utviklingshemming**
– revidering og utvikling av e-læring

2023 - 2024

Versjon 3, 10. januar 2024

Innhold

Innledning.....	3
Bakgrunn.....	3
Aktuelt	4
E-læringsprogrammet	5
Nye kurs.....	6
Finansiering.....	6
Mål og visjon.....	6
Målgruppe	6
Mål.....	6
Organisering.....	7
Prosjektgruppe	7
Samarbeidspartnere	7
Gjennomføring og metode.....	7
Metode	8
Fremdrift.....	8
Vurderinger av prosjektet.....	8
Suksessfaktorer og utfordringer	8
Personvern og GDPR.....	8
Rapportering og oppfølging.....	8
Økonomi.....	8

Innledning

Utviklingscenteret for sykehjem og hjemmetjenester i Vestfold (*heretter kalt USHT- Vestfold*) har etter søknader mottatt tilskuddsmidler fra Statsforvalter i Vestfold og Telemark og Helsedirektoratet for å revidere eksisterende e-læringskurs som ligger på KS -læring og utvikle to nye kurs; et for *kapittel 9*, og et e-læringskurs om *saksbehandling knyttet til kapittel 9*.

USHT- Vestfold rigger begge prosjektene som *et* prosjekt med *en* prosjektgruppe, men rapportere og behandler økonomien for de to prosjektene separat.

Bakgrunn

Revidering av eksisterende e-læringsprogram:

USHT- Vestfold har med tidligere tilskuddsmidler fra Statsforvalter i Vestfold og Helsedirektoratet, utviklet et e-læringsprogram i samarbeid det interkommunale fagnettverket for ansatte som arbeider i tjenesten til personer med utviklingshemming, og ekstern leverandør (2014-2015).

E-læringskurset er ment som en grunnleggende opplæring, i tillegg til ordinær opplæring, i bolig for nyansatte og ufaglærte som skal arbeide med mennesker med utviklingshemming. E-læringskurset var ferdig produsert og ble lansert *juni 2015 på KS portalen- KS læring*.

E-læringskurset har en nasjonal overføringsverdi ved at det er et nyttig verktøy for å sikre en minimumskompetanse hos nyansatte/ufaglærte, kurset ligger også tilgjengelig for alle kommuner på KS portalen – *KS læring*. Det ble i etterkant av lansering (2016) også gjennomført en evalueringsstudie i samarbeid med Senter for omsorgsforskning- sør som konkluderte med at kurset har ønsket læringsutbytte for nyansatte/ufaglærte.

Siden lansering i 2015 har det **vært utvikling i fagfeltet**, det er blant annet kommet en ny nasjonal veileder; *Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming*, ny stortingsmelding; Meld. St. 8 (2022–2023) *Menneskerettar for personar med utviklingshemming — Det handlar om å bli høyrte og sett*, som ble lansert i 2022, samt oppdatert lovverk og mer fokus på positiv atferdsstøtte (PAS).

Programmet er i 2023 godt brukt av ikke bare Vestfold kommunene, men også andre kommuner i Norge. Sommeren 2023 har 7088 stykker fullført kurset, og er ifølge KS-læring et av de mest brukte e-læringsprogrammene på deres plattform.

USHT- Vestfold har etter søknad mottatt tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet for å oppdatere, revidere og redigere kurset i henhold til oppdatert nasjonal veileder, ny stortingsmelding; *Meld. St. 8 (2022- 2023)*, oppdatert lovverk og fagkunnskap.

Utvikling av to nye kurs:

Bruk av makt og tvang ovenfor personer med utviklingshemming reguleres i *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester(hol) kapittel 9*. Loven setter rammer for bruk av tvang og makt i forbindelse med utøvelse av helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.

Reglene har som formål å hindre at personen utsetter seg selv, andre eller gjenstander for vesentlig skade og å begrense bruk av tvang og makt.

Kommunene skal sikre at forholdene blir lagt til rette for tjenesteyting med minst mulig bruk av tvang og makt overfor personer med utviklingshemming. Med tvang og makt menes tiltak som personen motsetter seg, eller som er så inngripende at de uansett må regnes som bruk av tvang og makt. Tvang og makt skal bare benyttes der det er faglig og etisk forsvarlig. Før eventuelle tiltak iverksettes skal andre løsninger være prøvd. Høy kompetanse og kunnskap om rettsreglene hos ansatte er et viktig tiltak for å forebygge og begrense bruk av makt og tvang.

Hvert år opplever rundt 10% av de personene som mottar helse- og omsorgstjenester fra kommunene, og som har diagnosen psykisk utviklingshemming tvangsbruk (Ellingsen, Berge, & Lungwitz, 2011). Målt i en noe lengre periode er det grunn til å anslå at den samlede prosentandelen som opplever dette ligger opp mot 25% (Ellingsen & Berge, 2011).

USHT- Vestfold har gjennom *det interkommunale fagnettverket tjenestene til personer med utviklingshemming* fått flere henvendelser fra kommunene i Vestfold om behovet for å utvikle kompetansehevende tiltak som omhandler bruk av makt og tvang ovenfor personer med utviklingshemming.

Det er foretatt en betydelig kartlegging fra Larvik kommune for å se på hvilke e-læringskurs i kap. 9 som er tilgjengelig for kommunene, kartleggingen avdekket at det kun finnes e-læring som ligger bak betalingsmur.

Kommunene viser til at det er behov for kostnadsfri e-læring i form av to ulike e-læringskurs:

- Grunnopplæring for alle ansatte i hol kap. 9
- Opplæring for saksbehandlere i hol kap. 9 vedtak

Det er foretatt en behovskartlegging; kommunene og overordnede faglige ansvarlig (OFA) i kap 9 i Vestfold bekrefter ønske og behov for e-læringskurs innen hol kap. 9 til sine ansatte. E-læring vil sikre at ansatte har en grunnleggende forståelse for rettsreglene.

Aktuelt

De kommunale helse- og omsorgstjenestene er arbeidsintensive virksomheter, der møtet mellom mennesker, både brukere og pårørende er nødvendig og viktig. Nye brukergrupper med endrede behov og demografisk utvikling peker i tydelig retning på at vi må tenke annerledes om de framtidige omsorgstjenestene. Det betyr også at kompetansen hos utøverne av tjenestene må utvikles og styrkes i takt med endrede behov og krav, både til kvalitet og innhold.

Den kommunale omsorgstjenesten består av mange brukergrupper. En av disse er mennesker med utviklingshemming. Personer med utviklingshemming utgjør en stor og uensartet gruppe. Det er

store individuelle forskjeller knyttet til hvor gode personer med utviklingshemming mestrer hverdagen, og hvor stort behov de har for hjelp og assistanse.

I tråd med normaliseringsideologien mottar mennesker med utviklingshemming tjenester og tilbud fra offentlige instanser på lik linje med andre innbyggere. På grunn av sin utviklingshemming vil de ofte trenge særlig tilrettelegging og hjelp for å mestre styringen av eget liv og for å kunne oppnå de samme grunnleggende valgmuligheter og livsbetingelser som andre (NAKU 2007).

Reformen for mennesker med utviklingshemming ble gjennomført for om lag 32 år siden (1991). Reformen ble iverksatt etter sterk påvirkning fra pårørende og som et resultat av en evaluering på 1980-tallet (NOU 1985: 34, Levekår for psykisk utviklingshemmede) som viste et stort gap mellom realiteter og rådende idealer om mennesker med utviklingshemmings rett til verdige levekår. Arbeidet med reformen har avdekket store behov for kompetanseutvikling innenfor flere områder. Nødvendigheten av kompetanseheving for ulike personalgrupper på alle nivåer er påpekt i flere offentlige dokumenter. Nødvendigheten av kompetanseheving gjelder ansatte i de kommune og spesialisthelsetjenesten. Det innebærer at også etter og videreutdanning av personell er nødvendig. Ansvarsreformen har i betydelig grad endret rammebetingelsene når det gjelder omsorgen for mennesker med utviklingshemming.

E-læringsprogrammet

USHT- Vestfold ønsker å samarbeide tett med det interkommunale fagnettverket i Vestfold, og faggrupper som; *Stiftelsen SOR*, *Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU)* og *Glenneregionale senter for autisme*, disse vil rådspørres og være involvert i å kvalitetssikre innholdet i det fornyede e-læringsprogrammet. Søknaden og prosjektet er forankret hos kommunenes overordnede faglig ansvarlige (OFA) for kapittel 9 i Vestfold. Prosjektgruppen vil sikre bred involvering fra alle kommunene i Vestfold ved å involvere det interkommunale fagnettverket og ansatte i prosessen.

Programmet/kurset heter "*Kompetansehevende tiltak i tjenesten for personer med utviklingshemming*". Kurset ble publisert på KS- læring i 2015. Programmet har som målsetting å styrke kompetansen til ufaglærte medarbeidere

Programmet består av 7 moduler og tar ca. 2,5 time å gjennomføre, det er gratis for kursdeltakere og kommunene.

De 7 modulene er:

- *Taushetsplikt*
- *Helse, miljø og sikkerhet (HMS)*
- *Etikk og arbeid i andres hjem*
- *Målrettet miljøarbeid*
- *Pasientrettighetslovens kapittel 4A*
- *Legemiddelhåndtering*
- *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kapittel 9*

En viktig målsetting med E-læringsprogrammet er at det skal ha en nasjonal overføringsverdi som skal bidra til å sikre en minimumskompetanse hos nyansatte og ufaglærte. Det er lagt stor vekt på en variasjon av ulike virkemidler i e-læringsprogrammet som for eksempel filmer, med fortellerstemme, refleksjonsspørsmål, lite og enkel tekst, bilder, interaktivitet og lenker videre til annet relevant materiale.

E-læringsprogrammet er i 2023 godt brukt av ikke bare kommunene i Vestfold, men også andre kommuner i Norge. USHT- Vestfold ser derfor viktigheten av at e-læringsprogrammet består som grunnleggende opplæring, men ser at det er et behov for en revidering i henhold til ny nasjonal veileder, ny stortingsmelding, mer fokus på PAS og annen fagfornyelse på feltet.

Nye kurs

Utarbeidelsen av e-læringsprogrammene skal gjøres i samarbeid med det interkommunale fagnettverket for ansatte som gir tjenester til mennesker med utviklingshemming.

Stiftelsen SOR, Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU), habiliteringsseksjonen SIV og Glenne regionale senter for autisme vil være aktuelle samarbeidspartnere og vil gis mulighet til å kvalitetssikre innholdet i e-læringskursene.

Søknaden og prosjektet er forankret hos kommunenes overordnet faglig ansvarlige (OFA) for kapittel 9 i Vestfold. Prosjektgruppen vil sikre bred involvering fra alle kommunene i Vestfold ved å involvere det interkommunale fagnettverket og ansatte i prosessen.

E-læringen vil sikre kunnskap om og forståelse for regelverket, noe som vil bidra til å styrke rettsikkerheten til personer med utviklingshemming som mottar kommunale helse- og omsorgstjenester. E-læringen vil ha nytteverdi for alle ansatte som gir tjenester til målgruppen, men være særlig aktuell ovenfor ansatte som arbeider hos personer med godkjent vedtak jf. hol § 9-5 tredje ledd bokstav b eller c.

Kursene vil gjøres tilgjengelig på KS læring og kompetansebroen.no.

Finansiering

Prosjektet eies og ledes av USHT-V. Det er søkt om støtte fra Helsedirektoratet gjennom deres tilskuddordning «Tiltak for å øke kompetansen i helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming». Og støtte fra Statsforvalter for å utvikle to nye kurs.

Mål og visjon

Målgruppe

Målgruppen er ufaglærte/nyansatte medarbeidere som skal arbeide/arbeider med mennesker med utviklingshemming.

Mål

Hovedmålsetting i prosjektet:

1. Eksisterende e-læringskurs er oppdatert, relevant og gir en grunnleggende kompetanse for ansatte som jobber med mennesker med utviklingshemming
2. Det er utarbeidet et kvalitetsikert e-læringskurs som sikrer grunnopplæring i kap. 9 for alle ansatte
3. Det er utarbeidet et kvalitetsikert e-læringskurs for saksbehandling i kap 9.

Organisering

Prosjektet er forankret hos Overordnet faglig ansvarlig (OFA) i Vestfold og kommunalsjefene for de 6 kommunene i Vestfold.

Prosjektgruppe

Alle de 6 kommunene i Vestfold har fått tilbud om å delta i prosjektgruppen. 5 av 6 kommuner er representert, og prosjektgruppen består av prosjektmedarbeidere fra Holmestrand, Tønsberg, Larvik, Horten og Sandefjord kommune. USHT- Vestfold har prosjektlederansvaret. Prosjektgruppen skal arbeide med revidering av det eksisterende e-læringskurset og utvikling av to nye kurs.

Samarbeidspartnere

Det interkommunale nettverket, SOR, Glenne, Naku, Habiliteringen og Statsforvalter sees på som en samarbeidspart. Samarbeidspart får mulighet for innspill på de nye kursene når et første utkast foreligger, samt at de bes om innspill helt i oppstarten av revideringen av eksisterende kurs.

Gjennomføring og metode

Prosjektet deles inn i følgende faser:

Prosjektorganisering og prosjektstyring :

1. **Rigg av prosjektet:** oppstartsmøte, prosjektorganisering, mål, fremdriftsplan og måleindikatorer. Forankring og orientering av samarbeidsparter. Formalisering av avtale med leverandør av eksisterende program for revidering. Avklaring på ønsket form på nye kurs. Samarbeid med leverandør av nye kurs må formaliseres og inngås tidlig i prosessen.
2. **Utvikling av innhold til det nye kurset kapittel 9.** Det anses fornuftig å starte med dette kurset da mye av innholdet allerede ligger klart i eksisterende kurs.
3. **Revidering av eksisterende kurs:** prosjektgruppen enes om beste løsning for revidering av eksisterende kurs.
4. **Utvikling av kurs for saksbehandlere.**
5. **Testperiode av eksisterende og nye kurs**
6. **Lansering**

Metode

Det settes ned en prosjektgruppe og skrivegruppe/arbeidsgruppe. Det skal vurderes i oppstarten om prosjektgruppen skal kartlegges systematisk hva som fungerer i dag med det eksisterende e-læringsprogrammet, og hva som bør/må oppdateres. Ved revidering av programmet vil prosjektet benytte seg av litteratursøk og relevante faggrupper som beskrevet tidligere slik at innholdet er kvalitetssikret. Både revideringen og nye kurs vil bli testet av fagmiljøer og ansatte før det sluttføres.

Fremdrift

Oppstart av prosjektet høsten 2023- høsten 2024. Det utarbeides egne møteplaner og fremdriftsplaner i oppstarten.

Vurderinger av prosjektet

Suksessfaktorer og utfordringer

Prosjektgruppa vil sammen se på hva som vil være suksessfaktorer og mulige utfordringer ved prosjektet. Vi vil antakelig oppdage nye utfordringer og suksessfaktorer under hele prosjektperioden, og vil derfor justere og oppdatere disse underveis.

Personvern og GDPR

Prosjektgruppa vil gjøre en vurdering av hvorvidt prosjektet behandler personopplysninger eller ikke.

Rapportering og oppfølging

Det vil rapporteres til Helsedirektoratet og Statsforvalter i Vestfold og Telemark i henhold til retningslinjer.

Økonomi

Prosjektmidlene er søkt fra Helsedirektoratet og Statsforvalter for Vestfold og Telemark. Prosjektleder har ansvar for rapportering i henhold til retningslinjer.

Referanser

Antonsen, Karin Marie. 2015. E-læring i møte med morgendagens utfordringer. En studie av E-læring som virkemiddel for kompetanseutvikling i Vesteråsregionen. Nordlandsforskning

Helsekompetanse.no, SOR

Helseoppfølging av personer med utviklingshemning NAKU rapport 2007

Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg

Meld. St 8 (2022-2023) Menneskerettar for personar med utviklingshemming- Det handlar om å bli høyrte og sett

Meld. St. 45 (2012–2013) Frihet og likeverd, om mennesker med utviklingshemming.

NOU (1985:34) Levekår for psykisk utviklingshemmede

NOU (1994:8) Kompetanseutvikling i arbeidet for psykisk utviklingshemmede

NOU (2010:1) Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet

[Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming - Helsedirektoratet](#)

[Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Kapittel 9. Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utvikli... - Lovdata](#)

[Positiv atferdsstøtte \(PAS\) | Naku](#)